

bat, 1578.); a XVII. századból 14 könyv, főleg teológiai munkák, többek között Káldi magyar bibliafordítása 1626-ból, Szenczi Molnár latin-görög-magyar szótára 1921-ből stb.; a XVIII. századból 15 könyv, többnyire történelmi tárgyúak, közöttük Horányi 1792-ben megjelent írói életrajz-gyűjteménye, Baróti Szabó Dávid „Kisded szótár”-a; a XIX. századból több mint 700 monográfia és több kötetes kiadvány tükrözi a magyar irodalomtörténeti, nyelvészeti és történelmi kutatásokat; nagy íróink és költőink műveinek összkiadásai, valamint számos első kiadású Jókai-regény is szerepel az anyagban.

A magyar kultúra és irodalom terjesztésére több javaslatom is lenne.

Érdeemes lenne megismertetni a francia közönséggel több magyar író (Bajomi Lázár E., Benedek I., Gáspár M., Köpeczi B. stb.), francia vonatkozású műveit, s franciául megjelentetni az olyan visszaemlékezéseket, amelyeket pl. Illyés Gyula, Ady, Bölönié Itóka, Dénes Zsófia írtak párizsi tartózkodásukról, élményeikről s az azóta már az irodalmi parnasszusra került személyekről.

Egyre nagyobb az érdeklődés a történelmi regények iránt. Tekintve, hogy Magyarországról általában igen keveset tudnak a franciák, érdemes volna néhányat nagy történelmi regényeinkből franciára fordíttatni (pl. Kemény Zs., Jókai, Eötvös, Móricz stb.), s ezeket megfelelő *ismertetés* (cikkek, rádió, televízió stb.) után megjelentetni a francia könyvpiacra.

Sok külföldön élő magyar családnak nagy örömet okozna, ha képregény formájában adhatnák magyarul már rosszul tudó gyermekeik kezébe a magyar történelem főbb eseményeit. A „Népszerű történelem” című sorozat is kitűnően megfelelne ennek a feladatnak, ha annak magyar vonatkozású kötetei legalább angol, német és francia nyelven megjelenének.

A NEW YORK PUBLIC LIBRARY ÉS MAGYAR VONATKOZÁSÚ ÁLLOMÁNYA

SZMUK, SZILVIA E.

Kedves meghívásuk alkalmából a New York-i tudományos és közművelődési könyvtárak hálózatának a magyar kultúra és tudomány terjesztésében való szerepéhez fogok röviden hozzászólni.

A hálózat szíve a 42-ik utca és 5-ik Avenue sarkán álló New York Public Library. Ez a központi könyvtár, melyet mindenki felismer a híres orosz szobrokról. Én itt dolgoztam 12 éven keresztül, különböző beosztásokban.

A központi könyvtár tulajdonképpen tudományos könyvtár, amely több mint 5 millió 700 ezer kötettel rendelkezik. Hetente öt napon át tart nyitva, használata teljesen nyilvános és ingyenes. E könyvtár nem folytat kölcsönzést; kölcsönzés csak a fiókkönyvtárakon keresztül lehetséges, de erről majd később esik szó.

1941-ben – 30 évvel a könyvtár megnyitása után – a könyvállományról szóló tájékoztató kézikönyv 1100 magyar nyelvű szépirodalmi kötetéről számol be. Ekkor már a könyvtár programjában szerepelt egy komoly magyar gyűjtemény összeállításának a terve.

1975-ben az útmutató új kiadása szerint a magyar szépirodalmi könyvállomány majdnem *ötszörösére* – 5280 kötetre – emelkedett.

Hét évvel ezelőtt a könyvtár hivatalosan bejelentette, hogy ezentúl teljes körűen megvásárolja a magyar szépirodalmi és történelmi műveket. Ez azt jelenti, hogy a New York Public Library a Magyarországon kiadott irodalmi és történelmi művek 75%-át megrendeli. Ennek eredményeképpen a magyar gyűjtemény ma már messze túlhaladja a 25 ezer kötetet.

A szépirodalmi és történelmi műveken túl az állomány egyéb tudományágakat is képvisel, kivéve a jogi, az orvosi tudományokat és bizonyos műszaki területeket.

A Magyarországon kiadott könyvek beszerzésében a budapesti Kultúra Külkereskedelmi Vállalat nyújt felmérhetetlen segítséget: előzetes megállapodás értelmében, rendszeres időközönként elküldi a könyvtár profiljának megfelelő könyveket.

A magyar művek beszerzéséért felelős könyvtáros ezenkívül rendszeresen tanulmányozza a Magyar Nemzeti Bibliográfiát és a szakfolyóiratokat is, hogy a könyvtár semmilyen fontos könyvet el ne mulasszon.

A más országokban megjelenő magyar könyveket könyvkereskedelmi katalógusok alapján tartják számon.

Sajnálattal kell megjegyezni, hogy költségvetési problémák miatt a múlt hónaptól (1980 júliusától) kezdődően a korábbi 75% helyett a könyvtár csak 25–50%-ig vásárol magyar könyveket.

A fentiekén túlmenően, a könyvtárba évente kb. 180 különböző folyóirat, közlemény és sorozat is érkezik, előfizetés vagy csere útján. Ezek között a legnagyobb számban a természettudományi folyóiratok szerepelnek, mint például a Magyar Tudományos Akadémia Actái, a budapesti, a szegedi és a debreceni egyetemek periodikumai.

A folyóiratok között igen sok az irodalmi, mint pl. az Alföld, a Helikon, a Hungarian Book Review, a Jelenkor, a Könyvvilág, a Literatura és az Új Írás. – De más területek is képviselve vannak, mint például: a New Hungarian Quarterly, a Valóság, a Magyar Építőművészet, a Magyar Pszichológiai Szemle, a Hungarian Trade Union News, a Foto, a Magyar Sakkélet, az Ez a Divat stb.

Ami talán hiányzik, az egy-két hetilap, mint például a Magyarország. Jó lenne továbbá egy-két napilap is, legalább mikrofilmen.

A könyvtár régebbi folyóiratai között megtalálható a Magyar Könyvszemle (a 13. számtól kezdve) és a Nyugat teljes sorozata. Ez valószínűleg egyetlen az országban.

A könyvtár egyik legjelentősebb tevékenysége eddig – és feltehetően a jövőben is – a bibliográfiák gyűjtése. Emellett igen fontos a szépirodalmi művek (így a prózaírók és költők egyedi és összegyűjtött munkái, valamint az előbbiekre vonatkozó kritikák) lehetőleg teljességre törekvő gyűjteménye.

Az 1920-as és 30-as években a könyvtár érdeklődése különösen a drámaírók munkáinak gyűjtésére összpontosult. Természetesen a magyar klasszikusok mind

megvannak, de ezek mellett a mai ismertebb írók és költők művei is nagy számban megtalálhatók.

A szintén terjedelmes történelmi gyűjtemény a honfoglalástól a jelenkorig minden korszakot átfog, de talán a legrészletesebb az 1848, 1919 és az 1956-os eseményekkel foglalkozó anyag.

A történelmi kutatást a könyvek mellett az okmányok gyűjteménye segíti. Elsődleges kutatási lehetőségeket nyújtanak az országgyűlések iratai és jegyzőkönyvei, amelyek 1790 óta megvannak. Ezenkívül az 1861-től 1949-ig terjedő időszak: magyar alkotmányainak kiadásai is megtalálhatók.

A Központi Statisztikai Hivatal különféle kiadványait, évkönyveit és szemléit 1875-től kezdődően gyűjti a könyvtár.

Más területen a gyűjtemény csupán reprezentatív vagy szelektív, ami azt jelenti, hogy az állomány önmagában nem elég egy elmélyült tudományos munkához.

A nem tudományos beállítottságú olvasó részére is sokat nyújt a központi könyvtár. Így például a mostanában népszerű genealógia és a konyhaművészet olvasói sok anyagot találnak. A gyűjteményben több mint ötven XX. századbeli magyar szakácskönyv található, néhány kivételével ezek mind magyar nyelvűek. A genealógiai szakosztálynak szép, értékes és eléggé kiterjedt gyűjteménye van. Természetesen honi források megnyitása nélkül nem lehet alapos családfakutatást végezni; de ezekben a genealógiai kutatásokban – a sok monográfián kívül – nagy segítséget nyújt a Turul folyóirat teljes sorozata és Baán Kálmán: Magyar genealógiai és heraldikai forrásmunkák c. bibliográfiája.

Gyermekkönyveket a könyvtár sajnos nem gyűjt, csupán kivételes esetekben, amikor a szerző egyéb írásai is ismertek.

Nagy kár lenne – még egy ilyen rövid összefoglalóban is – említetlenül hagyni a New York Public Library más, egészen különleges magyar kincseit.

Minden látogató figyelmét azonnal megragadja a könyvtár márvány lépcsőcsarnokában függő eredeti Munkácsy festmény: Milont ábrázolja, amikor vakon diktálja az Elvesztett Paradicsomot leányainak.

A képzőművészeti részlegben Louis Barrias mellszobra Munkácsyt ábrázolja, miután a nagy magyar megkapta a francia médaille d'honneur kitüntetését 1878-ban.

A New York Public Library-nek négy olyan részlege van, ahová csak külön engedéllyel lehet belépni, és ezek közül három őrzi különleges magyar tárgyú emlékeket: a régi könyvek gyűjteménye, a levéltár és a Spencer-gyűjtemény.

A régi könyvek gyűjteményében megtaláljuk – Xántus János két Amerikáról szóló kötetének első kiadásait (ezeket azért őrzi ott a könyvtár, mert Kalifornia felfedezésével kapcsolatos eredeti művek); – az 1626-ban kiadott Bibliát Káldi György fordításában; – Bonfini Rerum Ungaricum Decades-ának német és latin változatát; – a térképek közül – bár ez nem a legrégebb, és nem is magyar nyomtatású, de az elsők közé lehet számítani – Ortelius Ábrahám európai atlaszának első, 1570-es kiadását, amelyben Magyarország és Erdély két térképet foglal el; – Hess András Chronica Hungarorum-ának 1835-ös és 1900-as faksimile kiadásait.

A régi könyvek gyűjteménye mai, számozott kiadású könyveket is tartalmaz.

A *levéltárban* is található Magyarországgal kapcsolatos különlegességek, így pl. több, mint tucatnyi levél Kossuth-tól. Az egyiket például Londonból írta Dudley Mannak (Assistant Secretary of State), s így kezdődik:

„Dear Sir:
Amidst the complications of important events
which day by day...”

Molnár Ferenc négy színdarabjának (a Császár, a Cukrászné, az Esküvő és a Szívdobogás) kéz- és gépirata.

A *Spencer-gyűjtemény* csak a legkülönlegesebb kódexeket, ősnymtatványokat, értékes kötések és kiadásokat gyűjti. Ez a gyűjtemény egy Corvinával is dicsekedhet (Titus Livius: De Secundo Bello Punico), amelynek első illuminált lapja Mátyás király címerét is ábrázolja. Az inkunábulumok között megtalálható Thúróczy János 1488-as *Chronica Hungariae*-ja, végül megemlíthető Marco Vicenzo Coronelli 1707-ből való, rézmetszetes térképekkel teli magyarországi útikönyve, a *Regno di Ungheria*.

Sajnálatos, hogy ennyi kincsel bíró gyűjtemény mind ez ideig nem inspirált a könyvtárban egy méltó hungarika-kiállítást.

A központi könyvtár egy másik, 20 percnyi gyaloglással elérhető épületében, a Lincoln Centerben vannak a színház és zeneművészeti részlegek: a dráma-, film-, zene-, tánc- és hanglemezyűjtemények.

Ezek nem nyomtatott könyveket őriznek, hanem inkább az előadásokkal kapcsolatos emléktárgyakat. Itt például számos színházi, hangverseny- és cirkuszplakát található, valamint színházi programok és fényképek, újságokból kivágott kritikák, és eredeti színdarabok kéziratai is (pl. Bús Fekete László: 26 színdarabja).

A gazdag kottagyűjteményből természetesen kiemelkednek Liszt, Kodály, Bartók, Dohnányi művei, kisebb mértékben Erkel, Lehár és Kálmán szerzeményei. A hanglemezyűjtemény nem olyan gazdag, mint ahogyan azt elvárhatnánk, mivel a Rodgers and Hammerstein Archives of Recorded Sound nem vásárol lemezeket (vagy csak nagy ritkán), így teljes egészében adományokra van utalva. Egy lehetséges megoldás lenne a magyar lemezállomány gyarapítására, ha a magyar hanglemezipar valamilyen csereegyezményt dolgozna ki a könyvtárral.

A táncrészlegből nem hiányoznak a magyar népi táncok leírásai. E szakosztály különlegessége a táncokat bemutató filmek és videoszalagok gyűjteménye. Míg a csárdásról sok olvasnivaló van, sajnálatos, hogy az állomány csak egyetlen néptáncfilmet őriz; ez az Utah állambeli Brigham Young egyetemen készült, és csupán néhány percre valót mutat be a hátravágós táncból, a karikatáncból és a verbunkosból.

A színházi és zenei gyűjteményt több mint 15 magyar folyóirat is gazdagítja, köztük a Táncművészet, a Magyar Zene, a Studia Musicologia (Tudományos Akadémia), a Szenográfia, a Színházi Tanulmányok, a Filmélet és a Filmvilág.

A New York Public Library sokkal többet nyújt, mint amiről egy pár perc alatt be lehet számolni, viszont nem akarom említetlenül hagyni a fiókkönyvtárakat sem, amelyek a kölcsönzést végzik, mert ezek valóban jelentős szerepet töltenek be a magyar könyvkultúra terjesztésében az átlagolvasók számára is.